

Литературно ЗЕМЕДЕЛСКО ЗНАМЕ

СЪЮЗ НА ПИСАТЕЛИТЕ
ЗЕМЕДЕЛЦИ В БЪЛГАРИЯ

138 години от Съединението
на Княжество България с Източна Румелия
КОЙ

НЕНАУЧЕНИЯТ УРОК ОТ ИСТОРИЯТА –
6 СЕПТЕМВРИ, 1885 г. –
СЪЕДИНЕНИЕТО НА БЪЛГАРИЯ!

100 години от убийството
на д-р Райко Даскалов
ТОЙ НЕ Е ЗАБРАВЕН!

Кой въстана срещу нашето свещено дело – съединението на Южна със Северна България? Кой караше турците да навлязат в България и да пуснат малко кръвчица на братушките? Кой отчисли българския княз от редовете на армията си, за да го опозори и омаскари, когато той се намираше на границата срещу неприятеля? Кой си дръпна от нашата войска офицерите, които хрантухем като просяци с единствена адска цел да ни съсипе войската, когато тя се намираше в път за бойното поле? Кой насъска сърбите да ни нападнат откъм гърба, когато ние бяхме въз друга страна? Кой настояваше най-много да се пратят турските комисари в Южна България?

Ами я кажете, кой ни открадна княза от Софийския палат в това време, когато на неговата глава не бяха изсъхнали още лавровите венци от Сливница?

Кой даваше честно и благородно слово, че ако си отиде тоя княз, то и съединението ще бъде пълно, и правата на България ще да си останат непокътнати, и конституцията ще си бъде в сила, с една реч, България ще да цъфти и вирее? Така ли излезе?

Кой изпрати подир няколко дена подлия Генерал Каулбарс да разващава, подкупва, лъже, бунтува и беснее? Кой подучи пичовите и вагабонтите да вдигат бунтове в Бургас, Сливен, Силистра и Русе, да лаят кръв и въвеждат анархия, щото по тоя начин да се отвори път за чужда окупация?

Кой унизи и се подигра с България като й препоръчваше за княз един развратен черкезин – Мингрели?

Кой прибра под свое крило всичките чапкъни в България, а законните власти, в това число и В. Н. Събрание, за незаконни с единствена цел, да се продължи още в България безредицата, да се отчая и омалоуми българският народ и да каже: „Дойдете и ни спасете“ – Русия, нашата фатална освободителка, покровителка, славянската, братската, християнската и великата Русия, с която сме една вяра и една кръв! Да бъде проклета оная минута, когато е стъпил руски крак в нашата земя, когато се е произнесла за първи път думата освободителка и покровителка!

Аман, бей, аман! Лошо нещо било московлуката... То не прилича ни на даали, ни на кържалини, ни на фанариоти!

Право имали ония старци, съвременници на Екатерина, на Александра I и на Николая, които ни говореха: „Ще плачете за зеленото пардалче“. Видели тия и патили, на основание на факти и на събития говорели горните думи. Цял свят, хора, които не ни бяха ни в клин, ни в ръкав, припознаха нашата висока култура и благородните ни борби, само московците стоят настрана и викат: „Стрижено е!“ – Необяснимо. Царуването на нагайката, монголското иго, татарщината и крепостното право може би да са едни от най-силните фактори, които са направили от руските държавни мъже зверове и идиоти.

От друга страна пък, твърде е обяснимо тяхното подло поведение, защото хората искат да ни направят московци, прочее, правят ни всичките злини и пакости, които може да измисли развратният човек. Но и това е недоволно. Малко ли други държави има, които също така се стремят да владят над чужди земи и народи. Между това, ние не виждаме тая подлост в техните стремления, тия адски и гнусни средства, каквито руската дипломация употребява над България.

И подир всички тия върволици жестокости и злини, които ни една държава не е направила над България, възможно ли ще да бъде да се намерят помежду ни такива идиоти и изменници даже, които да клеветят, че Русия е наша освободителка, покровителка и доброжелателка!

Мълчете и не говорете, защото и природните стихии ще да въстанат и протестира срещу подобно едно престъпление! По-малък грях е да обереш черква и манастир, отколкото да клеветиш пред олтара на историята и на събитията, че руското правителство имало братски, честни и благородни намерения, когато е стъпило в земята ни да ни освобождава.

Ще ни се смеят ташкенците, авганците, черкезите, бухарците и арменците, за които същата Русия не по-малко кръв е проляла. Ще ни кълне Полша, тая китка на славянството, която руските железни автократи три пъти хайдушки разделиха помежду три царства, с бесилници и с колове окичиха цели градове и села.

Ще ни кълне още нещастна Босна и Херцеговина, която пак руските дипломати харизаха на Австрия, а ние идиотите заедно с много още идиоти славяни псувахме ли, псувахме Австрия, че ги узурпирала! Но в София, в столицата на България, гдето живеят най-голямото количество интелигенти и патриоти, един развратен до в черната си душа, калугер излиза дързостно пред очите на всички и говори, че народът е признателен на своята освободителка! Не е крив той. Криво е онова стадо, което е стояло гологлаво отпреде му. То трябваше да запита мръсния калугер, да каже добро ли, зло ли е направила тая покровителка на България от две години насам, то трябваше да му предложи горните въпроси, изложени начело на нашата статия. Време е, трябва вече, щото българските деятели, офицери, учители и пр., когато говорят на своите подчинени и слушатели за вънкашните неприятели на отечеството, официалният московец със своите донски и кубански казаци да стои на първо място. Това учение трябва да се продължи дотогава, докогато в Петербург царства Александър III...

Защо московците не са десет или петдесет милиона? Колко любезно ще си решим и наредим аладжаката!...

Захарий Стоянов

На 6 септември всички българи отбелязваме Съединението на България.

Урокът на историята – „Съединението прави силата“! След Берлинския конгрес от 1878 г. България е разделена на Княжество България и Източна Румелия, която остава като автономна област в пределите на Османската империя.

Останалото под османска власт българско население се стреми към обединяване с освободените българи.

Така през 1880 г. е създаден Българският таен централен революционен комитет (БТРЦК), чиято основна задача е да осъществи обединението на Княжеството с Източна Румелия. За да се координира работата с местното население, се учредяват и комитетите „Съединение“.

През февруари 1885 г. начело на БТРЦК застава Захари Стоянов, който подкрепя идеята Съединението да стане под скиптъпа на княз Александър Батенберг. Ролята на българския княз в този момент е решаваща, защото ако той, в качеството си на лоялен васал на Османската империя, откаже да признае акта на Съединението въпреки силната народна воля, начинанието губи смисъл и би било обречено на неуспех.

На 6 септември 1885 г. в Пловдив навлизат отрядите на Чардафон Велики (Продан Тишков) и майор Данаил Николаев. Арестуван е областният управител на Източна Румелия – Гаврил Кръстевич. Създадено е временно правителство начело с д-р Георги Странски, което обявява присъединяването на Източна Румелия към Княжество България.

Два дни по-късно Батенберг с нарочен манифест утвърждава присъединяването на областта и приема да бъде титулуван занапред като княз на Северна и Южна България. Пристига в Пловдив и определя за свой помощник в Южна България д-р Странски.

След продължителна дипломатическа борба на Цариградската посланическа конференция (1885-1886) Съединението получава признание с подписването през 1886 г. на българо-турска спогодба.

Силата, която дава този исторически акт на българския народ, проличава в победоносната Сръбско-българска война.

Урокът на историята ни: „Съединението прави силата!“ Денят е обявен за официален празник на страната с решение на Народното събрание от 18 февруари 1998 г.

ЗНАМЕ НА СЪЕДИНЕНИЕТО

На зелен атлазен плат със сърмени конци е извезан БЪЛГАРСКИ ЛЪВ с корона, изправен, стъпил на пречупено турско знаме и текст: „За последното свързване на целокупна България“ и три житни класа, символизиращи образите на трите части на България, както и годината 1884, а на обратната страна кръст и образите на светите братя Кирил и Методий.

Съединението на България е един голям празник. Може да има още такива, ако не бяха някои грешни решения на политиците и неподходящи чужди намеси.

Птицата не се страхува, че клонът може да се счули.

Живеем с това, което имаме, но осмисляме живота си с това, което даваме.

НИКОЛА ПЕТКОВ - СИМВОЛ И ЗНАМЕ НА БОРБАТА

Хвърляйки поглед върху спомените за онези сатанински дни – „дни на погроми, мъст и кръв“, непосредствено след 09.09.1944 г. – кръвта се смразява, ледени тръпки сковават дъха. На власт идва БКП чрез щиковите на съветската армия, която вероломно окупира България. Установява се кървава болшевишка диктатура от сталински тип. Червеният съветски ботуш, със шмайзера на Альоша, тъпче земята на Ботев и Левски, земята на нашите деди. Хори-зонът на родното небе алее от пролятата кръв.

Комунистическата касапница всява смъртоносен страх. Разстрели, лагери, затвори. Такава е зловещата картина на окървавените български поля. Черни забрадки, осакатени съдби. България е покрита с воал от черен креп. А озверени комунистически шайки всяват ужас и смърт. На фона на тази неистова вакханалия, превърнала се в политическа клада, се извисява до пантеона на безсмъртието едно име – Никола Д. Петков. И то става символ и знаме на борбата срещу вилнеещия комунистически октопод. Име, което фокусира лъчите на надеждата, че над България ще изгрее светлото оранжево слънце – слънцето на БЗНС! Но родният небосклон е обвит от черните облаци на насилието, които вземат връх. Сталинските палачи и техните български слуги не му простиха, че дръзна да поиска родината на свободоловния български дух да се включи в люлката на световната демократична общественост.

Той – Петков, синът на опълченеца Димитър Петков, увисна на бесилото на 23.09.1947 г.!

„О, бесило славно – ти си само с бесило на Дякона равно!“

Обесиха материята, плътта, Петков. Но за неговия величав дух нямаха бесило, нямаше смърт.

И ето – той се „превърна в звезда“!

Иван Селановски

21.12.1886 - 26.08.1923

Той не е забравен, но малко от младите хора са чували за д-р Райко Даскалов; за него не се учи в училище, съвременниците му не са живи, само пожелателите страници на историята, членовете на Земеделската организация и съгражданите му грижливо пазят спомена за него.

Всяка година на лобната му дата /26 август/, когато наемен убиец на ВМРО го застрелва в Прага /26 август 1923 г./, много хора не са забравени пред неговия паметник в родната му Бяла черква и поднасят цветя и венци в знак на признателност.

И днес, 26.08.2023 г., гражданите на гр. Бяла Черква отпразнувахме не 100 години от убийството на д-р Райко Даскалов, а 100 години безсмъртие.

Ние помним, че той, по примера на римските консули братята Тиберий и Гай Гракхи приложи в България закона за трудовага поземлена собственост по време на самостоятелното земеделско управление на Александър Стамболийски. Реформа, която ще остане в световната история за поука на човечеството. Той реформира законодателството на България и показа как, при добри закони, може да се живее: без войни, в мир и разбирателство, всеки от собствения си труд, без експлоатация на човека от човека, в социална справедливост и висока култура!

Той, героят от Владая. Той, най-големият оратор на Балканите, „ораторът със златните уста“...

Така са го оценявали и наричали съвременниците му... И разказите им още са живи в съзнанието и паметта ни:

... Селяните захвърляха сърпове и паламарки се стичаха, за да чуят словото му, а то беше просто, разбираемо и звънливо галеше слуха им, като песните на Орфей...

Говореше на митинг, стъпил върху купчина камъни, когато едно гълъбче кацна на рамото му и стои там, докато си свършил речта си. Всеобщ възглас се изтръгва от народа – „А-а-а... Това е полчиба“!

Почитателите му го боготворяха, за тях той беше легенда, героят от Владая, а за противниците си бе „злият гений“. Тия, които превъзхождаше, гледаха на него с прикрита завист.

Той, д-р Райко Даскалов – гениален учен: философ и финансист, владеещ няколко езика, включително латински. Завършил висшето си образование с отличен в Германия. В чужбина той не се е забавлявал, а се е ровил в старинните книги на Берлинските библиотеки, трупал е всеобщи познания, подготвил и защитил дисертация на тема „Чуждият капитал в България“, която веднага е отпечатана в тамошната преса, за която получава докторско звание. Имал възможност да остане и да работи в Германия, но той се завръща в България, за да приложи на дело всичко, което е научил там.

ЧЕСТИТ РОЖДЕН ДЕН!
С пожелание за здраве и незабрана
на всичко написано

Петко Павлов – 29 юли
Атанас Личев 14 август
Олга Върбанов – 17 август
Маргарита Нешкова – 31 август
Дарина Цветкова – 14 септември
Йорданка Христова – 24 септември

АДЪТ НА ЗЕМЯТА

Грамаден остров със зверове охрана.
Влага, комари, кръв и жълта смърт.
И толкоз кости, толкоз кръв пролята,
где младост гине тук без кръст.

Смъртта е надвиснала със своята особа.
Как хищник зъл, примамен от смъртта,
тя влива нокти в жертвата простряна,
разстреляна от зверове охрана
край пътя на Персин.

Персин е Адът на земята.
Персин е смъртния ковчег,
бездънният стомах на Сатаната,
где младост гине тук безчест.

Атанас Райков.

НА ДЕВЕТДЕСЕТ

Живот – редица от години многобройни
редяха се след мене в дълъг ред.
Нанизаха се във редици стройни –
и тъй натрупах ги деветдесет.
Те бяха много разполийки –
ту тъжни с облаци безброй,
ту с надежди и мечти велики,
ту в леден мраз, ту в слънчев зной.
С препятствия различни бяха
и спъвах се във този живот корав.
Добре, че силите ми издържаха
и с светла вяра в пътя си вървах.
Грешил съм. Вярвам, като всички.
И праведник фалшив не бях.
Стоях далеч от мръсните игрички
и в сговор с хората живях.
От живота днеска съм доволен
и от пътя, който избървах,
от полетите на духа ми волен,
от песните, които с обич пях.
Така безбройни истини прозрях.
И обич истинска раздадох.
И обич истинска събрах!

Годините на плещите ми натежаха
и времето с летото челото дълбай,
но радвам се, че чувствата ми оцеляха
в сърцето ми, което радостта желай.
Сърцето ми, то искрено желай доброто
на хората с проблемни, тежък път.
Третяло е за свършека на злото,
за Рождество на Правдата и на реда.
И истински съм благодарен, че умея
да храня благородни, хубави мечти
във този свят, във който аз и днес живея
и в който се стремя да върша доброты.
Годините ми нищо, нищо, че са много,
те взеха, но и дадох ми. Слава Богу.

Харалан Недев

КРЪГОЗОР

Все по-тесен става кръгозорът,
който е пред моите очи.
Другарувам с все по-малко хора
и че остарявам по-лични.

Ала не изпитвам болка тежка,
нито се с илюзии теща -
всяка днешна загуба и грешка
срещам със усмихната душа.

Но боли ме много, че без вяра
и без устрем минах своя ден,
че живях години по сценарий,
който друг бе съчинил за мен...

Цоньо Неделкин

ЖИТНА НИВА

Разпуснала коси златисти,
житна нива се люлее.
Милва я с десетки пръсти
вятърът игрив, тя грее.

Стотици семена живеят
в утробата благослове
на, златна...
Птиците летят и пеят,
и радостта им е понятна.

Слънчевият хоризонт огромен
с възхита нежно я обгръща.
Ражда хляб за цар и за бездомен.
Тя земно е дете и е могъща!

Маргарита Нешкова

ЕДНА ГОДИНА БЕЗ ИВАН СЕЛАНОВСКИ

Иван Димитров, с литературен псевдоним Селановски, е роден на 01 март 1931 г. в село Селановци, Врачанско. Завършва гимназия, а години по-късно и Техникум по дървообработване и вътрешна архитектура в София. Започва да пише стихове като ученик в гимназията. Не се отказва от художественото слово нито през дългите и тежки 10 години, които прекарва като политически затворник и лагерник, нито през последвалите ги години, когато работи като трудовак и строителен работник по време на тоталитарното управление. Със свои стихотворения Иван Селановски участва и в четирите тома на сборник „Детелина“, издание на Съюза на писателите земеделци. Негови творби в проза и стихове са включени и в четирите тома на „Алманах Литературно земеделско знаме“ на изд. gabriell-e-lit. Автор е на стихосбирката „Дните на зората“ (1998), на сборника със стихове и проза „Мирен преход“ (2010) и автобиографичната повест „Спомени от мрака на тоталитарната нощ“ (2018). Секретар е на Съюза на писателите земеделци от неговото основаване. Редактор във в. „Литературно земеделско знаме“ от 2012 до 2015 г. Негови стихове, рецензии и статии са публикувани в сп. "Картини с думи и багри". Неговата поезия и литературна критика отварят умове и сетивата на читателя и го водят към нови светове. Умира на 15 септември 2022 г. в София.

ИДВАЩИЯТ ДЕН

Отметнах топлатата завивка,
просветват сънени очи...
А вълн е слънчева усмивка,
що гали утрото с лъчи.

И чакам шеметно да звънне
камбанката на идващ ден.
Просторът ведро на осъмне
съвс златен блясък озарен!

И още славей да запее
вълшебни трели с меден глас.
Природата да онемее...
заслушала го със захлас!

След бодър сън в мечти унесен,
гальовен полъх от зефир.
Денят изпълнен е със песен,
божествен – химни от ефир!

2020 г.

СВОБОДА

Аз те чакам в слънчеви заслони,
като в утринна роса –
отразила тъмни небосклони
във изгряваща зора!

Чакам!.. Като житен клас узряла
със ухане на ръж.
Дивно в бьднните засияла
с блясъка на звезден дъжд!

1996 г.

ПЕРСИН

И Дунавът мрачно се пени
сред мрачните черни поля,
върбовите клони зелени,
целуват злочеста земя;
и свели са тъжно върхари,
че листи им мъка попари!

Тук робската песен оглася
скрибуцащи тарги – дори
и вятърът глухо отнася
в незнайни, усойни гори,
на Дигата гробния ек –
Голгота за роба-човек!

А слънцето траурно спряло,
погавла злочести тела –
над ада зловещи ограло,
изпълнен със черни тегла!
Тиранът безчинства, бесней
в страдание идното зрей...

И лъч се от слънце отрони,
златиста омай блести,
тя мрака на робството гони –
сияй!.. Свободата цъфти!

1953 г.

Иван Селановски

ИЗПОВЕД

Цял живот оставах верен,
моя Родино, на теб.
Миг не съм помислил, вперен
другаде за къшей хляб.

Минах през безброй несгоди,
зорко под око следен
и какво не ме споходи,
ала устаох почтен.

Не потърсих чужда ниша,
бях при близки и при свой,
гдето коренът ми диша
всред планинските усой.

И мечтаех висините,
но с прекършени крила.
Трупам зад гърба злините
и живях с доби дела.

Петър Илиев

ЖИВОТ НА ЗАЕМ

Есента щом ни споходи
със жълтите си падащи листа,
съмнение започва в нас да броди,
свиркайки вяло с уста.

Природата бавно заспива,
уморена от дългия път,
но времето бърза, не спира,
подарява живота духът.

Ще вземем на заем години,
че има какво да дадем.
Очакват ни любов, любими,
не бива нелепо да спрем.

Вятърът нека ни брули,
в гърдите ни пламъкът тлее.
Не чакаме дребните хули,
любовта все още живее.

Все още гоним мечтите,
край нас те отлетяха.
Благословени пак да са дните,
че някои в живота успяха.

Милка Пешева

УТРИННА ТИШИНА

Обичам утринната тишина
подобно розов плащ да се разстила
и радост, една подир една,
да ми разкриват нежната си сила.

Обичам изгрев да извира в мен
и всичките лъчи да си раздава,
вулканът ми щастлив и укротен
да разпознава чистата си лава.

Обичам да съм в стих едва роден
и тайната му тихо да бълбука,
от думите да сваля кроток ден,
открил към рая вярната пролука.

Милена Филпова

БЪЛГАРСКИ БИСМАРК

Когато чуем Стамболов
изтръпваме и се гордеем...
Той бе радетел наш за нов
път български, да преуспеем!
Закърмен още от дете
в идеите на свободата
проуча, пише и чете -
намира пътя си в борбата!
Трънлив, неравен беше той -
въстания, чужбина, кърви...
Но никога, като герой,
не се уплаши да е първи.

И срещна тоз лелеен миг -
свободна българска държава!
„По-лесно е да си войник,
отколкото да управляваш“.
Берлински договор тежи,
съединение проблемно...

На запад крал Милан кръжи
с амбицията си победна!
И тук, един достоен мъж
като скала държавник стана!
С премъдрост, разум неведнъж
спасява новата държава!
Европа шапка му сваля,
Русия в пътя му застана...
Той мисия не провали -
прие го с темане султана!
Намеса? Акт предотвратен,
с компромис мдър си протича...
Но тъмен заговор, платен,
Бисмарк – титана наш посича!

Стоян Михайлов

СЕЛО ГОЛЕШОВО на Тодор Балтаджиев

Излезе от печат книгата на Тодор Балтаджиев „Село Голешово. Образование, духовност, свобода.“ /изд. gabriell-e-lit/.

Първото ѝ представяне бе на 7-ми септември в Голешово. Към книгата беше проявен голям интерес по време на традиционният събор „Рожен“ в селото. Изключително ценна книга за цялостния живот на с. Голешово и района през последните десетилетия на турското владичество.

Документално-емоционално е пресъздадено истинското възраждане на този край във всички области на битието – културен подем, порив към родно образование, устрем към национално и духовно освобождение... Горещо я препоръчваме на бъдещите ѝ читатели!

ЛЗЗ

ЗАЩО СЪСТАВИХ ТАЗИ КНИГА

Едва ли има човек, който да не се интересува за своите корени – при какви условия, исторически събития са раждани и са живели неговите предци, как са устоявали на житейските превратности. Какви са били техните разбирания и с каква сила са успели да съхранят живота си за по-далечни времена.

Голешовалии са се борили за своя поминък, за своето обра-зование, духовно развитие и за свободата си.

Когато на пети март 1873 г. в гр. Мелник се открива първото бъл-гарско училище, тогава в с. Голешово се закрива школото на Алекса Захов. Това показва, че още в онези времена хората са били будни и са се стремили към образование и духовност. През тежките години на робство тук в Голешово родното слово не изчезва, а се развива и обогатява.

В книгата „Спомен и надежда за Голешово“ на Борис Тюлеков в глава „Просветно дело и култура“ данните сочат, че спрямо общия брой на населението в Голешово, хората които знаят да четат и пишат на църковно-славянски са най-много и грамотността на насе-лението е най-висока. Високото самочувствие, стремежът и при-вързаността към знания са едни от най-характерните черти в поведението на будните голешовалии. От Голешово е имало голям брой четници, войводи – борци за национално освобождение на Македония. Много от тях са забравени или не се знаят и затова с тези страници искам да припомяна, и запозна с помладото поколение за станалите събития, преживени от жителите на Голешово и околнината.

Има нещо, което никога не си отива от сърцето на един голешовалия – тръпката по спомена за родното село и гордостта, когато разказва и когато иска да чуе нещо ново за Голешово.

Мен ме определят на 75% голешовалия. Моята баба Ана е една от дъщерите на даскал Алекса Захов. Тя ми е разказвала много за него, когато бях дете. Моята майка Милка е от големия род Соколови, дъщеря на Мегалина и Илия. Ще разкажа легендата за произхода на името на фамилия Соколови.

В този род преди да се наричат Соколови имало чудно хубава мома. Нейната хубост се прочула. Един турчин я харесал за харема си и пратил да му я доведат. Когато наблюдали селото, голешовалии предусетили лошите намерения на турците и предупредили момата да се спасява.

Къщите в село Голешово са в голяма близост. Между тях се поставяло врата на едно и също ниво без изход. Същата врата е и на съседната къща. Когато поставиш здрава дъска /талпа/ на тези врати, можеш спокойно да преминеш в съседната къща. Това се правело, когато имало опасност за живота на някой, който търси спасение. За да се спаси момата, се постъпило по същия начин. Като се прехвърля от къща в къща и така успяла да се измъкне до края на селото. По същата методика за бягство, момата вече прехвърля баира и наблюдава гората.

Идва турците да отвлекат момата, но нея я няма. Погледят към баира, виждат как тя прехвърля височината и възкликват: „Ей, като сокол пиле прехвъркна.“

Така остава завинаги фамилията Соколови.

Не съм историк, нито писател. Повод за събирането на материали и отпечатването на тази книга са силните ми чувства на обич и признателност към моя род и роден край.

Оказа се, че зная съвсем малко за моя род и за родното им село. Попаднаха ми книгата на Георги Баждаров за село Горно Броди и материалите писани от Спас Прокопов, учител по турски и гръцки в с. Търлис. Издрих и интересните спомени на Тодор Страхинов – секретар в четата на Стоян Карастоилов, преписани и запазени в личния архив на Димитър Гушеров от село Горно Спанчево.

Всички тези материали са съхранени и запазени в архива на Българската академия на науките в гр. София.

И накрая: благодаря на Димитър Гушеров, който ми предостави материалите, събирани в продължение на 30 години от неговия чичо Димитър Гушеров от село Горно Спанчево. Благодаря на цялото ми семейство за подкрепата – на снаха ми Весела за търпението и отзива да напечатани на компютър тези страници. Благодаря най-вече на писателя Кирил Назъров, почетен гражданин на град Елин Пелин, роден в Кършияка – Огражден планина, за неговата неоглъчна подкрепа при съставянето на тази книга.

Благодаря на всички, които имат търпението и желанието да се запознаят с описаните интересни исторически събития, случили се в село Голешово и околностите.

Ще бъда удовлетворен, ако съм Ви бил полезен!

Тодор Балтаджиев

ХЛЯБ В НОЩВИТЕ

Хлябът е замесен в нощвите,
гозбата приготвена,
местата наредени.
Всичко е дошло от древността
и от дедите ми,
живо е и е събрано в мене.
В нощите танцувам
със самодивите,
билки си бера за всички рани,
а луната стара и замислена
свети и гадае по дланта ми.

РОДИНА

О, колко мак трепти на твоя бряг,
синчецът как из нивите синее!
И колко съм щастлив, че мога пак
да те прегръщам и да те възпея!

Просторът твой ми стига за летене,
свободно да изправя гордо ръст.
И щом не паднах вчера на колена,
не ми отказвай утре педя пръст!

Вяра Дамянова

Пенко Керемидчиев

135 години от рождението на Дора Габе

Родена е на 16 август 1888 г. в с. Добрич, Добричко.

Почина на 16 ноември 1983 г., София.

Дора Габе твори за възрастни и деца – поезия, разкази, есеистична проза, импресии, пътеписи, отзиви за книги и театрални статии по въпроси на чуждестранната и българската литература.

Истинският ѝ творчески дебют са стихотворните цикли, поместени в списанията „Мисъл“, „Демократически преглед“ и „Ново общество през 1905 – 1906 г. Първата лирична стихосбирка на Дора Габе „Теменуги“ е в духа на модния в началото на века сантиментализъм и на символизма. Създадена е с редакторската помощ на Пейо Яворов и на проф. Боян Пенев, чиито образи поетесата съхранява трайно и признателно в паметта си.

Особено място в творчеството на Дора Габе заемат стихотворенията за деца.

Книгите ѝ са възпитали няколко поколения български деца и принадлежат към класиката на българското детското литературно наследство. Те разкриват опознаването, очарованието на първооткривателството и началната адаптация на детето в света на големите, природата и семейството. Стимулират художествените умения у малките, способността им да се изразяват образно, да бъдат добри, чувствителни и умни. Затова нейното творчество за деца е неопеним помощник при изграждането и формирането на най-важните добродетели у подрастващите.

Поетичните ѝ книги за възрастни представляват художествен животопис на лиричната героиня, изобразена във времето. В сложна гама от ситуационно-психологически превъплъщения и емоционално-чувствени прояснения се разгръща тематичното многообразие в поезията. Една от основните теми е темата за любовта-страдание, всеотдайност, всеопрощение, като доминанта в живота на жената, проследена в традиционни битови реалности, сред градския пейзаж или при активната съпричастност на природата. Лиричната героиня е земна, жизнена, жадуваща полет и преобразения, открива опорни точки за духа извън субективния „аз“ - в света на изкуството. Любовта - потребност на емоциите, севитата и интелекта, изначална същност на битието, е възведена до универсална екзистенциална и естетическа категория.

Стиховете ѝ за деца принадлежат към класиката на детското литературно наследство. Възпитават в нравствено здраве, добротворство и жизнелюбие. Чужди са на дидактиката и наставничеството, внушават доверие у малкия мислещ човек, субект на своеобразно отчетено поетично свето-възприемане, откриващ истините за живота чрез логиката на емоциите, интуицията и въображението. Култивират вкус към българската стихотворна реч с игрив ритъм, звучна рима и бодра интонация.

С цялостното си литературно творчество Дора Габе създава една своя поетична вселена. Макар и писано преди десетилетия, творчеството ѝ не губи своята актуалност през времето и днес е необходимо на читатели, на родители и педагози при обучението и възпитанието на децата.

Кирил Стефанов

НИЕ ДВЕТЕ С МАМА

Ние двете с мама правим чудеса, ние двете с мама можем всичко на света.

И съм силна, и съм смела, най-безстрашна съм сега. Всичко мога да постигна, шом до мен е тя.

Мама ме обича, мама ме закриля. Вечер с нежност ме завива, с целувки ме покрива.

На земята няма обич по-голяма. Щастие неизмеримо това сме аз и мама.

ЕСЕН

Есен – цветна и красива, нежно жълта, светла, жива. После – топла и кафява, обвита в тишина, а също и червена, ярка, окъпана в светлина.

Последни топли дни, притихнали, окапали листа. Последни слънчеви лъчи, прозрачни, с бледа топлина.

Самотни, голи клони, килим изсъхнала трева, стаена е в очакване на снежна пелена

Дора Габе

ЗЛАТНА БЛАГОДАТНА ЕСЕН

Освен по календар, есента пристига и с останалите си специфични белези. Сипе пленителното си многоцветие върху цялата природа. Дните захладнаха, а нощите вече са студени. Няма ги щъркелите, лястовичките...

И тази есен пристига с изобилие от вкусни плодове и зеленчуци, с многоцветно обогатената природа, с неизчезналия топлик от лятото...

И тази есен е приятна, ведроллика, пъстроока и многобагрена... Пристъпва леко и грациозно. Поздравява ни вежливо и весело. Усмива се приветливо и разтваря цветни обятия, за да прегърне цялата природа...

Нека я посрещнем с хубаво чувство като един от най-красивите сезони. Нека се радваме на нейната хубост, на спомените от топлото ваканционно лято. Нека си създаваме повече положителни емоции и приятни преживявания. Нека търсим повече поводи за радости, хубави промени, приятни мигове и веселие...

Разхождайте се сред природата редовно, движете се активно. Ходете при слънчево време, защото недос-тигът на слънчеви лъчи предизвиква умора, апатия, невроза... Пуснете повече светлина и въздух в дома си.

Всичко това е много важно за запазване на здравето, младостта и красотата.

Не допускайте да изпадате често в лошо, мрачно и потискащо настроение, в стресови ситуации... Избягвайте контакти с лоши хора.

Потърсете честните, топлине приятели и познати. И топлине дрехи, разбира се, защото времето става все по-студено.

Правете всичко това и още много неща в тази насока, за да не почувствате мъчително смяната на сезоните, да не изпадате в депресия и меланхолия, да не сте уязвими от есенните вируси, инфекции, простуди и др.

За да запазите здравето си, укрепвайте имунната си система. Съветът ни към по-красивата, нежната част от нашите читатели е да не се подлагат на диета, защото това отслабва имунната система и намалява съпротивителните сили на организма спрямо вируси и болести. Ако все пак се налага диета – нека тя бъде умерена и непродължителна.

Есенните плодове и зеленчуци съдържат всички витамини и хранителни вещества, необходими на нашия организъм. Особено полезни са зеленчуците.

Например доматите съдържат витамините А, С, В, Е, минерални вещества, особено калий и растителни влакна. Те действат като антиоксиданти, подобряват работата на сърцето и бъбреците. Чушките са богати на лутеин, необходим за доброто състояние на очите. Съдържат А, Е, С и В, както и йод, мед, цинк, манган, силиций и други хранителни вещества. Патладжаните допринасят за нормализирането на водно-солната обмяна, понижават съдържанието на холестерол в кръвта, подобряват работата на сърдечния мускул... Със своите хранителни вещества са полезни морковите, зелето, лукът, тиквичките, краставиците...

Много полезни за всеки човек са плодовете. Древните китайци първи в света са започнали да култивират прасковата. За тях този плод се смята като символ на дълголетието. Освен, че съдържат витамини, крушите помагат при болести на черния дроб, гастрит, холецистит и др. Сок от круши укрепва и тонизира организма. Ябълките намаляват риска от сърдечно-съдови заболявания, както и от астма, диабет, укрепват зъбите, намаляват холестерола в кръвта. Те са богати на антиоксиданти и са символ на младостта и красотата. Гроздето е един от много полезните плодове също за сърдечно-съдовата система и за цялостното укрепване на организма.

Друг е въпросът дали цените на плодовете и зеленчуците винаги са ни по-добри.

И все пак – нека правим възможното.

С умерена консумация на подходящите плодове и зеленчуци, с умерена физическа активност, с недопускане на лошо настроение, стрес и др. ще укрепите имунната си система и ще се подготвите успешно за посрещане на късната есен и зимата. Нека не пропускаме и топлика на благодатното есенно слънце.

Защото скоро ще паднат есенните слани. Времето ще става все по-студено. И сетне ще дойде зимата. Но дотогава нека изживеем пълноценно златните есенни дни.

Златната благодатна есен влива в душите ни красота, спокойствие и надежди за по-добър живот.

ЛЗЗ

ЗА ДЕЦАТА

КОЙ КОГА СИ ОТИВА

Ягодата вкусна най-напред градината напусна. И узрелите домати се прибират във дома ти. Сетне тръгна си немит лютият Кромид. „Заминавам си и аз! - рече белобузко Праз. Виж: и дружка Чушка се клатушка към града... Вятър мразовит задуха. Само лелка Зелка се не плаши от студа! Тя си има сто кожата!

КАПКИТЕ

ПРЕВРЪЩАТ

СЕ В СНЕЖИНКИ

Капчици късни звънят – волни, щастливи дружинки... Леко полъхва студът и ги превръща в снежинки.

ЖИРАФА С ШАЛ

Ти с шал вървиш, че идва зима... А за Жирафата и жал изпитваш, и тъга. Но моля, виж: та тя си има безкраен цветен шал - небесната дъга!

Кирил Назъров

КЪСНАТА ЛЮБОВ НА САМОТАТА на Йордан Йорданов

НА ГЕРАНА

Момите се събират на герана, ергените пристъпват по следа. А аз си спомням майка ми, как рано отиваше с котлите за вода.

Ситнеше тя във танца си товарен – кобилищата беше за весни. Че всяка глътка, плисната без мяра, уронваше стандарта ни раним.

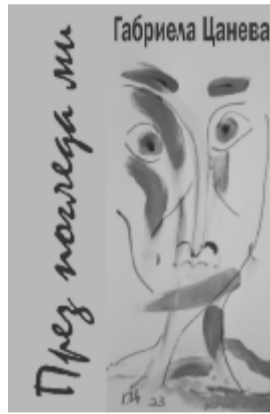
Но вечер за вода аз припках с нея, котленце носех със голям мерак. Там чакаха, вода да си наляят жените сред настъпващия мрак.

И все си мислех, в тъмното надвесен, че кофата е в Долната земя. Назнайвах за Орфеевата песен, потръпвах от Триглавата ламя.

Жълтееше водата. Като с билка, наксната за животворен лек. Макар че беше пясъчна мътилка, потребна за живот във Двайсти век.

Тъй пясъчният вкус у мен остана. И раснеше ръждив безмислен грях. Момите се събират край герана, но аз не стъпих никога при тях.

Йордан Йорданов

ПРЕЗ ПОГЛЕДА МИ на Габриела Цанева

В литературния сборник „През погледа ми“, който излезе през август като електронна книга, а през есента ще има и своё печатно издание, съм включила мои авторски текстове от последните пет години – рецензии, есета, статии и коментари за книги, изложби и събития, както и творчески портрети на избрани от мен автори с биографични бележки и подобрени от мен техни произведения. Тази книга е скелетът и основата на може би най-същественото издание на издателство gabriell-e-lit, а именно специализираното списание за литература и визуални изкуства „Картини с думи и багри“ и в този мисъл – на издателството.

Тя няма претенция, нито има за цел да представи цялостен портрет на литературния живот или на развитието на визуалните изкуства в България. Лтерците, изяви и произведенията, включени в изданието не са представени равностойно, нито са „представителна извадка“, от която могат да се правят изводи за състоянието на културната среда у нас – те за избор. Именно тази фрагментарност е загатната в заглавието – това, което е предмет на обсъждане е само онова, което е минало „През погледа ми“ – и тук не става дума за отношение и лично мнение, а – подчертавам отново, за избор. Но – тази книга е и шрих от портрета на българската литература и визуални изкуства в този период.

Габриела Цанева

ВЪРХОВЕ СРЕД ЛЕДОВЕ на Тодор Билчев

Следил съм творческото му развитие още от първата негова поетична книга и винаги съм се удивлявал, че притокуът на животворни чувства не само не снижава градус а си, не застоява в мъртва точка, но и се катери нагоре по скалата, чиито върхове не се виждат, но съществуват. Каква чудесна възхвала на любовта можем да намерим! Силни стихотворения представя той, когато пише за България, българщината и несломимия нашенски дух. Но по Ботевски е ироничен, когато става въпрос за някои съвременни „патриоти с кинжал смелост“.

ПОЕТ

Той сви във сноп лъчите светлина. Изгря от питата на слънчоглед. На утро в дрезгава мъглевина яви се в най-неповторим куплет.

Напи в тревата капчица роса. Че съмва се, подшушна на щурец. И светна с портокалова коса, докоснат сякаш с жезъла на жрец.

Тъй бавно в тъмното се търкули. С искрите си могъщи го превзе. След него стих след стих се породи. Това единствено Поега бе.

Тодор Билчев

Кръстена вода на Димитър Анакиев

Една трудна за четене и възприемане книга. Поезия, която не е за всеки ден, не е за отмора и наслада на сетивата. Тук няма красота в она, общоприет естетически смисъл; няма прехласване пред пейзажа, нито опит там да бъдат открити значимите теми. Текст, с многомерни, космически послания. За да се разберат тези стихове, съзнанието трябва да е готово не просто за асоциации, алегории, метафори, сравнения и прочие литературни фигури; трябва да е готово за квантов преход, т.е. за преминаване през стени; за прескачане „отвъд“ класическите представи; за надсветлинна скорост, която руши причинно-следствената връзка...

Но не очаквайте нещо отвлечено, нещо във от днешния ден. Напротив – хайку на Димитър Анакиев насочват погледа на читателя към българската история и българската политическа реалност. Вплитането на тези две нишки, по които тече токът на поетичните послания едновременно дава отговори и задава въпроси; търси и открива.

Защото такава трябва да бъде истинската литература – онази, която внушава, а не разказва; онази, която провокира, а не описва. Не ти обещавам „приятно четене“, Читателю!

Обещавам ти просветление.

Габриела Цанева

Левски виси до жълтите павета – бесни кучета.

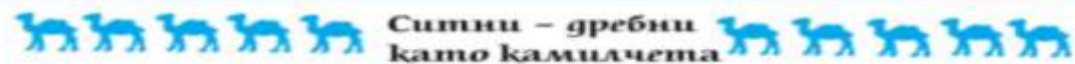
Стъпки в снега – дъга, образувана от обреден хляб.

Кукерската тояга юмрук ли е за графа? Мечта за Босфора.

Топлият вятър на Богоявление – няма кръстена вода.

Котаракът е като поет – изяде пеперуда.

Димитър Анакиев

УСЛОВИЕ

За да станеш кмет,
нужен е късмет.
И най-вече
нужно е да лъжеш, даже
и да мажеш!

БЕДСТВИЯ

Дъждове страната ни заливат,
залива я предизборна помия...
Дъждовете бавно си отиват,
ала не и таз помия-лакомия!

ГЛАСНОСТ

Картината е ясна
като две и две:
пръкна се професия безгласна -
купуване на гласове!

ПЕНСИОНЕРСКО

УТЕШЕНИЕ

След „голямото увеличение“
цяла пенсия ще стига
само за едно лечение!

Бодил Розин

СВЕТИЛА

/басня/

Високо в небесата
спор водеше Луната
с една Звездица малка:
-Каква си бледа, жалка,
снага до мене свила,
едва се виждаш, мила!
Погледай към Земята,
как светя аз, Луната!
Там чакат ме със трепет
да изгрея,
за мене песни пеят!...
Отвърна й звездицата трептяща:
-Ти светиш,
но лъчите друг ти праща!

Стоян Колдов

ПОХОД ВЪЗСПОМИНАНИЕ

В края на месец юни се проведе ежегодният поход до Мемориала край брега на Струма, посветен на поета Кръстьо Хаджинванов, почитан член на СНБП и жертвите по границите на България в периода от 1944 до 1989 г.

Присъстваха около 70–80 поклонници, които с едноминутно мълчание почетоха жертвите на сталинско–димитровската „диктатура на пролетариата“, обявена безочливо за „най-висша форма на демокрация“. Демокрация, която не пожали дори партизани и честни комунисти, несъгласни с този начин на управление, който потопа в кърви стотици българи и наложи тоталитарната еднопартийна власт на комунистите.

С прочувствена реч братът на поета – Иван Хаджикосев поздравя присъстващите и припомни жестокостите, извършени от „синовете на народа“. Цветя и венци украсиха скулптурната композиция с образа на Кръстьо Хаджинванов, изваян от скулптура Крум Дерменджиев, с което присъстващите изразиха преклонението и съчувственото си отношение към жертвите на сталинизма в България. Гимназисти от Сатовча и Кочан разпяха четириметров транспарант с цитат от стиховете на 22-годишния поет: „Без граници нов свят ще съворим. Свят на любов, на правда–свобода“.

Неговото „престъпление“ е, че се противопоставя на македонизацията на българите и на комунистическия режим и заедно с десетки горяни намира смъртта си. Става горянин, защото отказва да напише „Ода за Сталин“ и да сътрудничи на ДС и новата власт и повежда младежите от този край на бунт срещу сталинизма и вождизма на Георги Димитров.

Пред бюста му и репликата с неговия образ в Карпатово, изваян от Борис, син на Крум Дерменджиев, както и пред паметника в гр. Сандански стихове рецитираха поетите Спиридон Андонов и Кирил Божинов. Походът завърши с обяд в ресторанта. Пламенна реч държа акад. Стоян Райчевски, който с възмушени заклейми репресиите на комунистическата система и обоснова необходимостта младите българи да знаят миналото на своя народ и да не забравят жертвите за свобода, за правда и социална справедливост, като вземат дейно участие в борбата за истинска демокрация, без корупция, грандомания и чуждо поклонничество. След него рецитал изнесе поетът Кирил Божинов. С критични стихове из стихосбирката „В тунела на Прехода“ той повдигна градус на патриотичното въодушевление и провокира редица изказвания от присъстващите, върхът на които бяха покрътителните думи и саркастични заклинания на полковник Васил Георгиев срещу престъпленията на бившите комунисти, техните агенти в ДС, които предадоха държавата в ръцете на българската мафия.

В похода участваха дейно десетки младежи, което е гаранция, че народът се пробужда, че се формира активно гражданско общество, което ще накара властите да служат на народа, а не на ДС и теснопартийните си интереси.

Маргарита Нешкова

АФОРИЗМИ

- *
Не разчитай на двубой лице в лице, ако имаш работа със задник.
- *
Само сред хора, които цена нямат разбираш, че не всичко е пари.
- *
Там, където глупавият не си разваля спокойствието, за да поумнее, умният, опитал се да го поправа, може да оглупее.
- *
Народ, който все преглъща, винаги ще е със заседнала буца в гърлото.
- *
Купуването и продаването на залежала стока е първа грижа на всяка борба за власт.
- *
Каква по-голяма корупционна схема от всеобщото мълчание – нали мълчанието е злато.
- *
Фасадната демокрация най-малко се интересува от кухнята.
- *
За кръглата нула всеки ден е кръгла годишнина.
- *
Ако си навираш носа навсякъде, един ден ще ти го натрият.
- *
Всеки, спечелил от лъжи, след време прескъпо плаща истините.

Мая Цекова

ЕДНА ГОДИНА БЕЗ БОРИС ЦВЕТАНОВ

Борис Цветанов е роден на 10 декември 1944 г. в село Мокреш, Ломско. Живял е в Лом, София, Габрово, Плевен, Кърджали, Велико Търново, Горна Оряховица, Монтана. Учител (1968-1970), журналист в четири вестника (1970-1974), след пет уволнения е на свободна практика (1974-1990). Повече от 50 години твори в областта на хумора и сатирата. Печатал е във всички издания, които отделият място и внимание на тези жанрове. Негови афоризми намират място в сериозни издания в САЩ, ГФР, Великобритания, Италия, Франция, Израел, СССР, Полша, Чехословакия и др. През 1993-1995 г. работи като редактор в издателство „Сеяч“ и едноименния седмичник на БЗНС „Никола Петков“. Работи в областта на документалната проза и криминалния роман. Мисли за себе си като за скромен монах, който броди по света със скъсан чадър и държи на максимата, завещана му от Мирон Иванов: „Няма власт над оная глава, която не иска власт!“ Умира на 12 септември 2022 г. в Горна Оряховица.

СВОБОДНА БЪЛГАРИЯ

Със „Стара планина“ по гърдите накичени
„Мила родино“ пеят яничари.
Яничар до яничара, яничари води...
А взорът от нийде не вижда войводи.

БЪЛГАРСКА ТРАГЕДИЯ

Гледа със мъка през прозореца в двора.
Пие урина – награда за живота си сив и нелек.
В тази страна на излишните хора
чаша вода няма кой да даде на излишния човек.

ОЛОВНИЯТ ВОЙНИК

Плащаме си колкото си струва.
Наивници сме, няма да го крия.
Войниците на словото откакто свят светува
плуват във Морето на живота с лодки от хартия.

В КРАЯ НА ПЪТЯ

Един след друг приятелите си отиват.
И чакайки и моя приближаващ ден,
след всяка шепа пръст върху ковчега на приятел
разбирам, че отива там и нещичко от мен.

Борис Цветанов

ВИСШИ УЧЕБНИ ЗАВЕДЕНИЯ

И СПЕЦИАЛНОСТИ ЗА БЕЗРАБОТНИ

И тази година висшите български училища водят битка за набиране на повече студенти. Защото от броя на студентите зависи размерът на субсидията, която държавата отпуска на всеки ВУЗ.

Борбата за увеличаване броя на студентите има най-различни форми и се води с разнообразни средства. В крайна сметка формите и средствата не се подбират, когато оправдават целта. Типично по нашенски: измислят се всевъзможни специалности, откриват се филиали по махали и паланки, обикалят се средни училища и се издирват зрелостници с поправителни изпити, приспособяват се и се пригаждат към изискванията различни документи... И какво ли още не. Непрекъснато расте и броят на чуждестранните студенти. А за нивото на обучението и купените изпити и дипломи какво да се каже? Така се стига до парадокса – младежите да „учат“ за безработни. А държавата плаща стотици хиляди левове за обучението им. Огромни суми плащат и самите студенти, най-често – техните родители. С всяка година расте и броят на висшестите, завършили над 50-те ВУЗ-а у нас. Вече всеки четвърти български гражданин има диплома за висше образование. Само че на практика се оказва, че имаме много висшисти, но малко специалисти.

Статистиката в рейтинговата система на висшите училища в България показва, че огромна част от завършилите висше образование не намират реализация по своята специалност и изобщо реализация в живота. Няма да изчисляваме класацията на ВУЗ-овете по производство на безработни висшисти. А трудно някой би направил точна подобна класация.

На първо място по реализация на кадрите са медицинските университети в София, Пловдив и Варна. Около 90% от техните кадри се вливат в областта на здравеопазването, а не малка част – в чужбина. Повече от 70% от общо завършилите медицина във всички вузове започват работа по професията си. Най-висок процент безработни медици произвежда Плевенският университет. Въпреки голямото търсене на специалисти, завършили информатика и компютърни науки, оказва се, че голяма част от завършилите тези специалности не се реализират като добри специалисти. Данните на Националния статистически институт сочат, че на теория всеки четвърти българин е висшист, но на практика висшестите, които работят по специалността и си разбират добре от работата са малко. Друг е въпросът, че едни от отличните и най-добрите български студенти след завършване на ВУЗ-а намират реализация в чужбина. Проблемът във висшето ни образование е, че в повечето вузове можеш лесно да го получиш, но с това изобщо не ставаш добър, квалифициран кадр. Сиреч, не е проблем получаването на тапията (официално битува вероятността, че немалък процент от тапните се купуват). Проблемът е да се изградиш като добър специалист!

В европейските държави процентът на висшестите не е чак толкова голям, но те имат висококвалифицирани кадри. За да станат такива, студентите учат много, имат практики, още в студентските си години се сблъскват с трудностите в бъдещите си професии. Нека се поучим от Европа.

ЛЗЗ

СКРЪБНА ВЕСТ

На 15 юли почина преданият земеделец и спомощствател на в. „Литературно земеделско знаме“ ПЕТЪР ИВАНОВ ПЕТРОВ от с. Кортен.
Поклон пред светлата му памет!

РЕДАКТОРИ:

Габриела Цанева
Кирил Назъров
Маргарита Дукова

Предпечат: *gabriell-e-lit*

контакти:

София, 1000
бул. „Дондуков“ №38;
gabrielle@mail.bg
kiril_draguch@abv.bg

интернет:

litzemedelskozname.free.bg
litzemedelskozname.blogspot.com
litzemedelsko.blog.bg
litzemedelsko_zname@mail.bg

ДАРЕНИЯ

Надежда Любенова – 50 лв.
Тома Томов – 30 лв.
Димитър Карамуков – 20 лв.
Светлин Кътов – 20 лв.
Живка Танчева – 20 лв.

Скъпи приятели,
БЛАГОДАРИМ ВИ!

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ